

Цетиње, 21. јула

Народна црквено-школска аутономија Срба у Угарској укинута је. Србима у тим крајевима задан је тежак удар по сред срца жива, који тешко осјећају и сви Срби гдје их има.

Краљевски рескрипт, којим се укида аутономија потписан је 11. о. м. у Ишлу. Њега је према потписао председник угарске владе Лукач, по чијем је предлогу овај акт и извршен, а са одобрењем угарског министарског савјета. У њему се каже да се све главне саборске уредбе од послје 1888. г. стављају ван снаге, „што су грчко-источно-српски црквени сабори дали повода кривим и штетним тумачењима у ствари „Превишњег права надзора“ и тиме окрњиле владарска права, као год што саборским уредбама није добро осигурано, да се сасвијем уреди аутономија!

Како је ово корак од велике национално-политичке важности, историски и врло тежак корак по својим последицама, то је угарска влада пожурила да га, поредоних ништавних разлога у рескрипту, оправда преко својих органа и да би овом свом ничим неоправданом кораку заметнула траг, своје правдање завршила је ријечима: „Непогодни односи у српској црквеној организацији присилили су угарску владу на једну *пријеку* и *изнуду* мјеру, која није никако управљена против српског народа или против његових стечених права. До Срба стоји данас, да у дванајести час поправе оно што су кроз столећа *објесно* скривили и покварили“.

Признаје, да је то пријекa и изнудна мјера, али се правда да је она изазвана и да су је Срби скривили, што другим ријечима треба да значи, да је српски народ у Угарској толико пао на ниске гране, да његове криво стечене и праведно заслужене тековине мора од њега самог да спасава угарска влада!

Као што је добро познато, српски народ у Угарској дошао је до ове своје тековине кривим својим напорима, издржљивим трудом и ризичким прегнућима, а сад му се она ништи кад је почео аутономни живот да улази у свој правилни ток и да напредује.

Треба проучити историју српског народа за пошљедња два столећа, па да се види какву су дугу, очајну и неједнаку борбу Срби у тим крајевима водили и према непријатељу споља и према непријатељу изнутра.

Због својих јуначких подвига и самопрегоријевања, излажући своја јуначка прса непријатељу с поља и штитећи и бранећи нову домовину своју, српски народ стекао је многе повластице и изнудне положаје у ћесарској земљи. На жалост, он их није могао од домаћих непријатеља да очува, јер су му једну по једну

у току времена одузимали они исти, од којих је и стекао, штитећи и бранећи од непријатељске хорде границу и земљу њихову. И тако Србима у Угарској није ништа друго остало од његових многобројних криво заслужених тековина до само једна црквено-школска аутономија, која му је, ето, сада тако грубо одузета баш онда када је почео највише да се брине на уређењу школе и цркве и да сређује црквена и народна добра.

Али баш зато што је српски народ почео да долази к свијести, да јача и напредује и да агилно ради на уређењу аутономије и да своје народне ствари сређује, кад је и са својом браћом Хрватима отпочео заједнички рад, угарска влада, у виду спасиоца, јавља се и, под празним изговором, укида аутономију. Она вели и правда се да то чини у интересу саме аутономије, српског народа, а јасно је да је то директно уперено противу српског народа, што се, — и крај свих незгода, трзавица, међусобних трвеза и несугласица, чиме се ово извршено варварство над аутономијом тобож правда и што служи угарској влади за повод, — почео да буди, освијешћује и напредује, он чега се и преза!

Српски народ прешао је кроз много тежа и тора искушења срећно, па је оправдано увјерено, да ће и овај најновији атак на њега пребродити, јер безвлашће и насиље ни у Угарској нити може бити дуго царевати, онако исто као што није дуга вијека нити, с тим у вези, насиље у Хрватској и Славонији.

Цетиње, 21. јула

Министар француске ратне дрпацине извјештао је у министарској сједници, да су поморске вјештаче, нарочито вјештаче с подморским лађама, потпуно ушјеле и тиме понели нов доказ о истрајности и озбиљном руковању с бродовима.

Енглеска влада позвала је осам приватних додузећа за градњу бродова, да поднесу офerte за шест топовних претарица с великом брзином и са машинатама по 40.000 коњских сила. Бродови се морају год 1914. предати служби, а морају изаћи брзо изградњу него да обични велики бродови. Двије даље претарице градиће се на државним бродоградилницама.

Младотурска странка је закључила да ће потрпати кабинету повјерење уз шљедње услове: 1. да устану зашт у војени, 2. да рат енергично постави и 3. да обједи и сваку помиса на политику децентрализације

Царага о атентату на талијанског краља Виктора Емануела је коначно довршена. Државни тужилац и полиција су увјерени, да је атентатор Д. Алба атентат извео сам и да нема на топора о каквом комплоту. Расправа ће бити пред римском поротом тек у октобру а трајаће само један дан. Расправа ће предједати председник Капуро.

Бугарско етнографско музеј у Београду проф. др. Сима Тројановић бави се сад у Далмацији. Он путује Далмацијом, да узима народне пошве и обичаје, па да потрбује ствари набаши за музеј.

Од 1. септембра по новом начелу у Беогу на ново владају „Slavisches Tegethat“. Саг вјешта излазити дивља него неједнак, а додатак ду је да према беошкој италијанској опште економској истраји.

За прво полутође ове године, од 1. јануара до 1. јула, монополисани приходи износе 28,319,510-16 динара и то: монопол дувана динара 9,874,696-10, парне 7,703,555-19 динара, хартије од вјештаче 3,755,960-75, монопол соли 2,542,304-85, петролеума 1,521,805-17 динара; павесних марака 1,515,668-10, царар-папира 743,926 и од живаца динара 601,594. Ове године је, према прошлог монополиски приход за прво полутође већи за 1,226,098-22 динара

Будућност народа

— **Нова фаза у политичкој историји свијета** —

О грозничавој утакмици великих народа познати руски лист „Руско Слово“ допио је један занимљив чланак, који и ми овдје изпосмемо:

Историја човјечанства своди се у главном на три момента: борбу човјека с природом, борбу раса и нација између себе и класну борбу одвојених државних организација. Стога политичка историја испуњена је готово пуњеном борбом за мало места на сунцу међу расним и националним организацијама, који се престајалају у виду државних јединица. Неходне борбе држава и нација развијале се зависно од унутрашњих особина борбених организација: културније и просвијешћеније, а зато и богатије наше на крају крајева предвијале су осталим народима и подчињавале их политичком утицају и економском господству. Али у току времена завојевања духовне и материјалне културе востали су оштећења достојанства европских нација. Наравно да се разлике у образованости народних маса и у нивоу економског развоја као и у висини народног благостања продужују и до наших дана. Застаје наше сустижавају оне, које су имале и економски поглед различит државни бића све сличније.

Овакве земљорадничке земље као што су Италија или Угарска (не говорећи о Уједињеним Државама и Немачкој) са непероватином брзином преобраћају се у огромна трговинско-капитализма. Традиционално непријатељство романтичних и пријатељских народа прелази већ област предања. У право вријеме може се гврдити да су одмах послје извјештачања муслиманског истога африканских средоземних насеобина и Китаја, све остале нације Старог и Новог Свијета већ ступиле на пут оштећења политичког процвета.

По мјери извјештачања својствених особина у животу циви изованих народа и држава, на први правац политичког живота стрче бројни елементи. У колико се даље иде, у толико све више и више, бројева почињу управљати свијетом. Наравно да је најважнија од свега коначна насељеност, по којој се одређује пошљедњем рачунању сваки развитак произвођење сваке земље.

Нарочито је велики значај прираштаја у насељености код оних области, које су већ узиле или почеле улазити у пределе своје насељености. У највише критичном положају налази се, као што је познато, Француска, која са великим напором одржава себи мјесто међу великим државама. У садашње вријеме насељеност Француске достиже до 40 милиона људи, док Немачка броји 65 милиона становника. А да је Француска за сада богатија од Немачке и има могућности да издржава исти број војске, онда све зависи од тога, што је у Француској сразмерно већи број радних снага него ли у Немачкој, гдје је сразмерно већи број дјеча и дјеча, то су не садашњи, већ будући народи. А када ова два одрасту, онда ће се ти будући народи претворити у садашње, са свима својим пошљединама. Сада се у Француској рађа сваке године око 880.000 дјеча, а у Немачкој 2.000.000 дјеча, а како је број умирања у обема земљама скоро једнак, то ће кроз тридесет година насељеност у Немачко бити два пута већа од насељености у Француској. Што се тиче других великих држава, то број годишњег рађања изгледа овако: Русија 7 милиона, Уједињене Државе 3½ милиона, Аустрија са Угарском 1¼ милиона, Јапан 1¼ милиона, Енглеска 1.150 хиљада и Италија 1.100 хиљада.

Из ових података о рађању и смрти, исто тако и о емиграцији пошљедних нација, може се приближно одредити могући број насељености највећих држава, кроз тридесет година. Године 1942. Русија треба да има 250 милиона становника, Уједињене Државе 150 милиона

Нијемци 100 милиона, Јапанци 75 милиона, Аустро-Угарска 67 милиона, Енглеска 60 милиона, Шпанија 43, а Француска 40 милиона људи. Очевијно је да Француска неће бити у стању да одржи своје мјесто као једна од већих европских држава, и мора се изтоварити ошним значајем, који припада следивеним народима Италије. Зато тејвонској енди ваља увнтек расти. Ако Енглеска не узме други правац према Немачкој, то ће, ослањајући се на своје колоније и црвот број насељености кроз тридесет година достигати 30 милиона људи. Нама ће дена бити сведоци нове фазе у политичкој историји свијета.

Поглед по свијету

Посјете у Русији

У динма када настаје политичко зрвља, кад парламенти не раде, а државници паустирају пријетовице и иду по различитим бавама на омор, у овој летојези сезони у Русији се посјета да посјетом чини. Довлази немачки цар Вилхелм са својим државницима на састапа с руским царем у Балтичком порту, за њим долази у Петроград немачки државни канцелар Бетман Холеог, одмах затим ево у Фјориница шведског краљевског пара вод руског цара са њиховим министрима спољних послова, а готово у исто вријеме у Петроград долази јпански државник гвлад Какура и прави посјете руским министрима и највећим државницима. Још се наговјештају да се очекује на посјете председника француске владе Поанкареа и других.

И ако свима тим посјетама хоће да даду приваган карактер, ипак сви знаци кажују, да све посјете, које се Русији чине у овим летњим вријединама нијесу без важности. Састапа немачког цара са руским царем није без важности. Ни посјета, коју је душно немачки државни канцелар, није обично туристичко путовање, као што је то Бетман Холеог хтио свој боравак у Петроград да обљави. Чак ли састапа шведског цара са руским царем није приваган карактера, јер на што онда да и министри до састапају присуствују? Пошљедине састапа гвлада Какура већ се сад постављају у односима међу Русијом и Јапаном, овако него као што неће бити без важности ни боравак Поанкареа у Петрограду.

Нешто се на брда ваља.

Блокада Дарданела

Угнчај блокаде на привредни живот Европе

Вјештаче намјераван о поновној блокади дарданелског мореуза од стране Италије узбудила је дио политички и привредни живот Европе и са великом заинтересованом очекује се та мјера Италије противу Турске, ако се она у опште буде смјела применити. То и није баш никакво велико чудо, јер је дарданелски пролаз једна врло важна тачка у међународној трговини, а нарочито за оне земље, које тим путем врше размену својих продуката.

Овдје су у првом реду у питању интереси земља, које господаре областима Црнога Мора: Русије, Румуније и Бугарске. Ове три државе велики дио својих земљорадничких продуката, и обично пак жита, извозе за западну Европу (Немачку, Белгију, Француску, Холандију) морем кроз Дарданеле, јер је транспорт водом много јефтинији, него код би сувим пуштао. По том долази Немачка, Аустро-Угарска, Француска, Белгија, Холандија, и друге западне европске земље, куда они транспорти жита иду.

Сад, ако би се пројаз неутралним трговинским бродовима, ушљед блокаде кроз Дарданеле, забранио, три поменуте извозничке земље жита морале би окренути сувом путем, транспортни трошкови увнлази би се; значи жито би поскупило. Тако извоз Русије на већим дјечом иде према јужних пристаништа. У 1909—10 г. извоз саме шпелите из Русије изишо је 60.7 милиона твара. Од тога је отишла једна шестина, т. ј. 10.1 милиона твара преко пристаништа Источног Мора. Чет шестина укупног извоза, 38.50 милиона твара, отишла је према западних пристаништа и кроз Дарданеле. Готово исто исто стоји и са Румунијом и Бугарском. За вријеме жетве од 1909—10 г. кад је Аустро-Угарска била принуђена да уведе велике колоније жита, већа отишла је према западних европских земљама према кроз Дарданеле. У нормалним годинама,

као što je ovaj ovaj... (text continues)

Ако, дакле, заинтересоване европске силе не предузму корака за спречавање ове блокаде Дарданела, она ће бити за целокупан привредни живот Европе од врло тешких последица.

Француска на Средоземном Мору

Француска ратна мрнарница према страниј —

Париски лист „Матен“ доноси је један планов о француској ратној сили на Средоземном Мору, који је побудио велику сензацију. Како је он предмет велике пажње, то га преносимо:

Научни путовање... Аскита и Ђурчила... (text continues)

Енглеска ескадра одловила је из Малте у Гибралтар, где ће бити база неке акције и њено упориште... (text continues)

Да ли је та мрнарница доста јака, да се може с успешном борити против сједињене талијанске и аустријске ратне мрнарнице? Да ли нам наш програм за конструкције доуцита, да с повољном гледамо у будућност? Ево то су два питања, која треба расвиделити.

Данашње стање

Садања ситуација приказана је у овој табели:

Талијанска мрнарница: (оклоњаче) Адмирал Вилде, главни заповедник лађа. Добра и топложака: Рома 1905. — 1906. 12.600 тона, Ниподе 1905. — 1907. 12.600 тона, Вигорно Емануеле 1905. — 1907. 12.600 тона, Регина Елена 1905. — 1907. 12.600 тона, Регина Маргерита 1903. — 13.400 тона и Бенедето Бриш 1903. — 13.400 тона.

Аустријска мрнарница: Адмирал фон Валенбург: 3 оклоњаче, Ери. Франц Фердинанд 1903. — 14.500 тона, Раденик 1908. — 14.500 тона, Зривн 1908. — 14.500 тона.

Француска средоземна мрнарница: Адмирал Бон де Леперер, заповедник: Волтер 1910. — 18.500 тона, Кондорсе 1910. — 18.500 тона, Дантон 1910. — 18.500 тона, Мирабо 1910. — 18.500 тона, Дидро 1910. — 18.500 тона, Врењо 1910. — 18.500 тона, Патри 1904. — 10.000 тона, Релиблик 1904. — 15.000 тона, Жигис 1906. — 15.000 тона, Демократи 1906. — 15.000 тона, Верите 1906. — 15.000 тона, Сифрен 1902. — 13.000 тона.

Такве су дакле силе, које се сад налазе у Средоземном Мору, кад би рат про-

ваљно сјутра. Наша суверенитет је озига. Све наше оклоњаче (осим „Сифрена“, који је место „Ла Либерте“) имају већу тонелажу од оклоњача аустро-талијанских. Наша артиљерија је много моћнија. Протежита наших оклоњача је ефективна, док су извесне оклоњаче талијанске као „Б. Брин“, више оклопни крстарици. Аустрија, истина, гради сада другу дивизију оклоњаче „Ерихерцог Карл“, „Ерихерцог Фридрих“, „Ерихерцог Фердинанд“, без сумње зато, да се авиацијом јединица аустро-талијанских могу ставити противу 12 оклоњача наше ратне мрнарнице. Али ради се о лађама на обалу стражу од 10.600 тона (гард кот), који имају само релативну снагу.

Ми смо говорили само о линиским оклоњачама. Упоредбе можемо још боље издржати са лаким дивизијама; протаву крсташа талијанских од 10.000 тона (Сан Марко, Сан Ђорђио, Амадфи, Пиза) и 2 крсташа оклоњача аустријска од 7.000 и 5.000 тона (Санкт Георг, Царина Марија Терезија), можемо ставити 6 великих крсташа од 12.500 до 13.800 тона, чија је моћ двострука.

Што се тиче флота то има у Средоземном Мору 30 контра-торпиларка, све нове, и једну ескадрилу подморских лађа (sous marins offensives).

Ескадрила аустро-талијанска има 16 контра-торпиларка.

То је сада, како се види, врло повољно, а осим тога адмирал Леперер има у својим рукама концентрисану силу мрнарнице, док адмирал фон Валенбург и Адмирал Вилде морају најпрвије да постигну вежу, а онда да се сједине у заједничкој тактици. Тежак проблем.

Стање у блиској будућности

У којој ће се мери променити ситуација у будућности? Питање је упростијено тиме, што Аустрија и Италија као и Француска, чувају своје силе за линиске оклоњаче, напуштајући да граде крсташе.

Табела сила, које ће до 1916. ступити у службу, јесте ова:

Италија: Данте Алигиери тона 18.500, Конте ди Кавур тона 21.500, Јулио Цезар 21.500, Леопардо де Винчи 21.500 и Ђулио 21.500 тона.

Аустрија: Вирибус уинтис тона 20.000, Телетоф тона 20.000, Х1 тона 20.000, Х2 20.000 тона.

Француска: Жан Барт тона 22.000, Курбек тона 23.500, Франс тона 23.500, Париз тона 23.500, Бретанг тона 23.500, Прованс тона 23.500, Дорен 23.500, Ас тона 25.500 и А7 25.500 тона.

Тако ће се између 1912. и 1916. повећати мрнарница аустро-талијанска за једну оклоњачу више од наше (16 против 9), али француске лађе, које ће појачати француску мрнарницу, имају већу тонелажу и биће оружани много јачом артиљеријом.

Ситуација ће још бити повољна.

А касније? Наш програм ставиће у службу 6 оклоњача између 1916. и 1920. За Италију и Француску није још ништа дефинитивно установљено. Вели се, да Италија спрема да гради 6 сувер-дреднота од 29.000 тона, 25 узлова, који ће бити наоружани са 10 топова. Вели се, такођер, да ће и Аустрија почет од 1914 године градити 3 сувердреднота од 26.000

тона. Ако се ти пројекти реализирају, ми ћемо имати 1920. мање 3 оклоњаче. Треба дакле по сваку цену да одговоримо овом наоружању, повећавајући наш програм.

Али још није дошао час, да се узнемиримо ради ове евентуалности. Италија и Аустрија обавезане су више него Француска да рачунају својим финансијама.

Привредне прилике у Србији

— Једна немилна перспектива —

Један београдски лист, говорећи о ово-годишњем приносу жетине у Србији и о елементарним непогодама, које су тамо биле, привредне прилике у Србији слика овако:

„Наша ће земља ове године имати огромне штете. Наш земљорадник, а то је три четвртине произвођача, ове године ће рђаво проћи. Усјеви и воћњаци су утучени градом, да ће једва врло мало претећи за тржиште. Како има крајева који су потпуно страдали од града, то ће наступити право очајање народа. Ако се обазремо и на другу могућност, да се и до године обнови овака несрећа, онда ми стојимо пред врло неуспешном перспективом.

На овак ово није тријех једне или двије године. Ово је последица једног нашег наизаког живота. Ми смо године за годином тражили у бескорисном партизанском трвењу. За то вријеме нијесмо ништа урадили, што би могло олакшати једно тешко стање, као што је ово данас и оно, које може на нашу несрећу доћи.

Политичке потребе и интереси сузбијали су свако друго питање, које је било прече, и на тај начин одлагало се рјешење до ad calendas graecas.

Шта је учињено за ових последица тридесет и неколико година? Дошјета је маса политичких закона; рјешавана су питања која су без велике важности по животне интересе народа, а најмања је пажња посвећена питању народног благостања.

Ма за сада истичемо баш данашње стање нашег земљорадника, који данас лифтрује највећи број гласача. Земљорад је екстензиван, и није ништа учињено, да се створи услов да се пређе и интензивно производња. Земљорадник је лишен свога кредита, а то је права аномалија у нашем животу. Повећавани су порези и остали намети, а нијесу стварани услови, да производња буде јача. Кредит, који треба да послужи као извор капитала, средство производње сведен је за земљорадника на зеленашке зајмове, у којима је земљорадник огреван. Сем тога и додуше су тешкоће сквитлале земљорадника и појима сада да се бори противу људи и противу природе.

Ево питање о катастру остало је да се рјешава кад наш земљорадник буде упростијен. За последица пет-шест година само смо гласали за зајмове и кредите за наоружање, а нијесмо мислили да уједно наоружамо економским оружјем наш народ и да му помогнемо, како би се олакшало ош милиони дуга. Да је свршено било питање о катастру, било би рјешено и питање о осигурању прототу града и са мање страха чекали би смо своју сјутрашњину“.

— Ах, — рече старац: — погледајте, шта већ више нема... нема... Зар не знате?

И двије крушне сузе лагано се сипржаше низ његово лице.

За вријеме силног морског таласања, прагаша се од кавеза некако отворила, тичица се уплаши, вилете и због предлажног крипа наде одмах у воду... О, како је то био узасан тренутак! Гледати, како се она носила таласима, бори, малалесна, умירה а немати могућности да јој прикочи у помоћ, да је спасе од сигурне смрти. Први његов покрет био је да појури напријед, криштећи, молећи, за помоћ, да се обрати Нву, молећи га за спас... Али прође један минут и сгласи излив његово душе одједном прође, прође при помисли на унижавајући положај, у коме се он налазио. Зашто да моли? Ко ће хтјети, да саслуша овајне моље несрећног робџиша? Ко ће се свјалити на његову несрећну итчицу? Зар се може противставити, да би капоган зауставио пароброд ради спасања ишталоног вранца, који је при том својина некаг преразног чојеката?

Да разумије се, немогућно је! Којка зуда, каква немогућна мисао! И ево јадник, и даље стоји ћутећи на првом мјесту, не движући погледа с пријуднавог таласа, који је даље — носило гијело силе мале итчице! Облећање страховите усамљености обузе га свега. Сад је сам, сам на свјетлу, и крупне сузе, сузе бескрајне туге софа га је давала шапу-

Аустро-Угарска за војску

— Припреме за војни буџет за идућу годину —

На све стране, и ако се највише декламације о миру, све европске државе грозничаво се оружјају и врло велику пажњу поклањају својој војсци настојавајући, да је у сваком погледу што више подигну и не заостану једне од друге. Зато се и при склапању државних буџета највише пажње, да за војску приграбе што више новца како би је могли унапредити.

И у Аустро-Угарској се живо ради на склапању војног буџета за идућу годину. По припремама, које су до сада учињене, ратни буџет за идућу годину у сусједној монархији разликоваће се од прилашних знатно, јер ће недавно усвојене војне реформе утицати много на његов целокупни износ и опет на сам распоред. Колико се може из мјеролаких кругова дознати, разлике се ратни буџет по прилашћима овако:

За прелаз на краће активно војно службобање и за, с тим у савезу, повећање војске, као и за послове нове организације треба вишак од 10 милиона, а за текуће, издатке 16 милиона круна.

За подофицире службене премије и отпуснице, затим за побољшање материјалних прилика оних подофицира, који дуже времена служе, потребан је вишак од 50 хиљада круна у текућим издатцима.

У сврху набавке средстава за образовање војске треба 1 милион круна за једанпут.

За остале потребе: за уређење буџета и изравнање разних заостатака као и у сврху поправка тврђава и других грађевина потребан је изванредни кредит од 8 милиона круна, а текући од 1.450.000 круна.

Целокупна потреба редовног вишка за годину 1913. износи 17½ милиона круна а изванредног и простог 19 милиона круна, дакле скупа 36½ милиона круна. Од овога спада према устављеној квоти на Аустрију 23,21 милион круна, а на Угарску 13,29.

У овој години износи вишак 24,93 милиона круна. Целокупни буџет осим мрнарнице за ову годину износи 375,666.671 круна.

Што се тиче трошкова око рјешена подофицирског питања мисли се да ће — узевши у обзир већ предвиђених 50.000 круна — износити 1.700.000 круна. Она се потреба показује за то, што ће се именомати неки штапски фељдвобели, што ће свака командира дебитити још по једног цукефирера; што ће се повећати издатки у премијама и отпремницама; што ће се повећати број манипулативних официра; што ће се повећати субвенција потпорном фонду подофицира; што ће се повећати наситни принос за дијелу подофицира, који дуже служе, а такођер и њихова станарина и т. д.

Узевши у обзир све оне послове и реформе, које су предвиђене за 1913. годину, износиће ратни буџет — осим потреба ратне мрнарнице — нешто око 400 милиона круна.

Што се тиче буџета ратне мрнарнице, пада, осим редовне потребе од 74 милиона круна, још и треба рата изванредног кредита од године 1911. за израду лађа у износу од 68,4 милиона круна.

ише му очи. А за то вријеме младих с наочарима на носу, онај тијесно везани с њих друг гледаше га право у очи, смјукав се неударжаним кивотом; њему је била смијешна та несрећа старчевог жалост.

Дакле, итине нема више, шта ће му онда сад тај кавез, који је он начинио с толико муке? И ево старац, полазећи на далеки пут, даје га том добром чојеку који је пристао да саслуша његову кратку али жалосну исповијест.

Не желећи да увриводи старца одбијањем, Нв похита да прими на његових руку кавез, којим се тако дуго и много мучио.

Не знам да ли ћу умјети да представим то осјећање дубоко туге, која ме обузе, док сам слушао ту причу.

Било је већ доцкап и ја сам се спремно да пођем на спавање. Велики сам цуца у животу имао прилике да сасвијем равнодушном слушањем причања о свим могућим питањима и убиствима, али тек кад осјећих колико је туђа несрећа у стању да ми болно стегне срце и... чак да ми одузме уобичајени сан.

— Да ли би се ми како могло помоћи његовој несрећи? — упиташ ја.

— И ја сам мислио о томе — одговори Нв: — и чак сам хтио да идем продајући штапа, да му куњам ма какву итчицу, но ја је заједно с кавезом однео сам старцу. Не знам да ли ћу стигли да то учиним, а како пароброда? То није тако лако, као што мисли-

ПОДЛИСТАК

НЕСРЕЋА СТАРОГ РОБИЈАША

— Пјер Лоти —

То је у ствари врло мали и обичан догађај, што ми га је једном испричао Нв, скупштајући се у чамац, да отирају транспорт робџиша, које су сади у Нову Каледонију.

Међу њима био је и један стари робџиш, који, на сву прилику, имађаше седамдесет година. Тај чојек држао је у руци мали кавез, у коме бјеше идућури мали сви вранци.

На дуга времена Нв ступи у разговор са старцем, чије му лице изгледаше симпатично. На жалост, тај извазак бјеше својим лицием с некаким младим с наочарима на главои и бланедом носу, који је имао необично непријатан израз лица.

Запљукајући се већ одавно кривои, толико пута ухаћен у разним учештвима, стари је обично волио да се протра.

Молим вас, како да се не враде, кад чојек нема ни куће, ни кућинице, а при том те лађе голе са свију страна — а овако треба јести! Ево пропши пут ухаћени су ме само зато, што сам са њаве узграо врећу кромџара и једну шишу — каква епитија, видите! Али, речито ми, молим вас — зашто ми не допусте да уздем ондје некуд у Француској на миру, пошто знају Бог зна куда?

Дубоко захваљан за учешће, којим је Нв слушао његово баскање, старац заврши тим, што му показа своје једино благо, које је било негншта утјеха његовог цијелог живота — то је био кавез с вришцем. Нитомга итчица одавно је већ познавала његов глас. На његовои рамену прокивјела је она с њим цуцу годину годину дана у тамници.

Ах, с колико је муке најзад добио допуштене да је понесе у Каледонију!

А потом! Потом је требало начинити кавез, паћавити дрво, жицу, зелену боју, требало је удестити све лијено, угодно и чак покетно. Ондје се нехотице сјећах његових ријечи: „Јадни вришче!“ Хранио се само приши тајном, а међутим, нагледао је, као да не осјећа никакве ошудине, скакутао је и цвркутао, као и сваки други вранци.

Послије неколико часова, кад је чамац већ био уз велики пароброд, који је имао да превезе робџиша на далеки петок, Нв се поново сусрете са старцем, кога је већ био заборавио.

— Узмите га, — рече јадник врло изнемоћеним гласом, показујући му кавез. — Узмите га, он припада нама, можда ће вам начинити неко задовољство.

— Не, шта вам је... одбијаше мој пријатељ: ви сами грешите да га пољепите са собом. Тако, даље од одлабине, он ће вам бити једини друг и пријатељ...

Ових 684 милиона круна има се на шљедећи начин употребити: за наставак израде четри нових дреднога, за гра кошташа, шест торнеда и тош 12 других мањих лађа, а такођер и за прву ратну, за израду шест подводних лађа, што је у принципу већ одобрено. Ратне лађе и подводне ратне лађе износиће по 1.4 милиона круна, за крсташе по 1.5 милиона круна, а за подводне лађе око 2.5 милиона круна.

Важни став редовне потребе сачињаваће плате повишеног броја војске, пошто се овогодишњи контингент новака од 4000 позвисио на 5500 људи. Ово је повишење било предвиђено већ за ову годину, ну није га извео управа мриарије из разлога штедње. Повећањем бројног стања, износиће збор мриара у г. 1917. 18.500 људи.

Према томе ће се за мриарију тражити за годину 1913. кредит од 140 до 142 милиона круна.

Целокупни буџет ратне управе износиће дакле око 540 милиона круна.

Мисли

Многи радиће пружају руку прљавој, него убојој руци.

Туђе творевине зна да цијени само онај који и сам ствара.

Боље је умјети у лијеном уживати, него рђаво стварати.

Племенитост чојчека не огледа се на њему него у њему.

Не криви себе што си скривио, него што си могао да скривиш.

Пењи се док док можеш право да ступиш и право да стојиш, а не пузећи и да пузиш.

Валси

Српство

Стогодишњица. До године се навршуу сто година од како је јуначки погинуо на Дрини у Србији Зека Буљубаша и његови толаћи бранећи Подриње од турске павале. Захвалии Подришци одлучили су да му у Шапцу подигну споменик, који ће се открити приликом стогодишње прославе.

Забрањен земљопис. Будимпештански листови доносе, да је угарско министарство провекле забранило употребу III. издања школске књиге „Опћи Земљопис“ проф. Милана Недјељковића у учитељским и учитељским школама у Угарској, јер у тој књизи има тобоже „тешких јавно-правних погрешака, које и крај претходне опомене писац није исправно у најновијем издању“. Угарском министарству се не допада станошине, које је проф. М. Недјељковић у својој књизи заузео у погледу државно-правног положаја Хрватске и Славоније и с тога је добијело ову одлуку. А да је он о томе писао по укусу мађарских државника и политичара, онда би му се књига забранила за школе у Хрватској и Словенији. Тако је то, кад је код нас на свима пољима најпретужнија ријеч — политике.

При том још само биете ви могли добити допуштење да одете на наш пароброд сјутра ујутру да предате наш поклон старцу. Али обраћај вам пажњу, да ће ваш поступак изгледати смијешан.

Иако ни мало не судјам у то, — рехоу ја и у души се пехотице насмијах оним унутрашњим смијехом, који се тако ријетко отворено појављује.

А међутим, кад сам се сјутра дан пробудио, ја надох да пије потребно да испуни своју јучерашњу намјеру. Први угањак бјеше већ испечено, а сад ми се сав тај план ушши престо непотребан, смијешан, чан и глуп. А зар би таква играчка била у стању да замијени ту дубоку рану?...!

Бједни, усамљени робљању, ишаква рајева птица не би била у стању да ти замилети твоју скромну свну итлицу с преломљеним крилом, која је узрела да пробуди у твојој души у твојој оварелој готово умрлој души толико ветините љепости, љубави и милоште!

Општински музеј у Биограду. Рад на уређењу великог модерног општинског музеја у Биограду биће за који дан готов. У овај ће се музеј изложити и културне слике са југословенске изложбе. Музеј ће се украсити најљепшим уметничким сликама, вајарским фигурама и др. уметничким предметима. Свечано отварање општинског музеја биће у првој половини мјесеца августа ове године. За ову свечаност чине се нарочите припреме. Крање је вријеме било, да Биоград добије један овакав музеј, какав имају све европске престонице.

Таковски Дворац. Поред осталог имања, краљица Наталија нашла је од свог сина и имање у Такову, на коме је подигнут Таковски Дворац. То имање и Дворац поклоно је раније руднички округ краљу Александру. Сад је краљица Наталија, распродајући своје имање у Србији, за овај Дворац одлучила да га поклони рудничком округу. По њеној наредби су њени пуномоћници 26. јуна пренијели тачну од тог имања на руднички округ. У Таковском Дворцу има доста скупоцијених ствари и намјештаја. Истина један бивши настојник доста је и упронасно, али је још остало. Сав тај намјештај нови сопственик ће распоредити према одлуци окружне скупштине, која је дошњета прије три дана. Новац од проданог намјештаја употребитиће се за набавку намјештаја у новој милановачкој гимназији. За шта ће се употребити Дворац и имање, још није одлучено. Имање није велико; износи нешто преко 10 хектара. Понајбоготије би било основати на њему угледну окружну економију или, како мисле неки од окружних посланика, санаторијум, пошто је сам Дворац врло погодан за станове, а налази се на самом подножју Рудника.

Словенство

Словенска реална гимназија у Трсту. Тршћанска „Единост“ доноси чланак, у ком разлаже како Словенце у Трсту више не може да задовољи захтјев основних школа. Њима је потребна једна средња школа. Основне школе треба да им даде општина, а о средњој школи има да одлучи држава. За то тај захтјев треба ставити свом енергијом, јер у средњим школама у Трсту има толико словеначких ђака, да би врло лако могли напуштити једну потпуно словеначку средњу школу. Чланак „Единост“ је на неколико мјеста завршен.

Словенци у Штајерској. У Штајерској има словеначких основних школа 282, а њемачких 670. У словеначке школе иде 64.000 дјеце, а у њемачке 138.000. По у њемачке школе иде око 500 словеначке дјеце из средње и горње Штајерске нарочито по рудничким колонијама, док у словеначке школе не иде ни једно њемачко дијете.

Улцињске бање

— Предлог за подизање Улциња —

Поводом написа „Уређење Улциња“ штампаног у „Цетињском Вјеснику“, не могу пропустити, а да коју по ово најљепше мјесто у Краљевини не проговорим.

Још за вријеме мога поласка из Србије за овамо, један ми пријатељ (по занимању лекар и добар капиталиста) рече за Улцињ ово: „Молим те, и стављам ти у дужност, да ме одмах извјестиш, по коју се цијену могу купити у Улцињу непокретна имања, јер сам намјеран, да тамо купим имање, пошто су све јадранске бање готово заражене, а Улцињ обећава, да буде свјетско морско купатило“.

Само толико, на је довољно, да Улцињани и грађанство цијеле Краљевине увиде, како се о Улцињу — томе природно лијеном и историском мјесту — мисли и води рачуна и на страни.

Да нијесам и сам у Улцињу био, можда би се оглушио и о напис и о молбу пријатељу, али, видјевши улцињске природне љепоте, оно лијено улцињско море и луку, где се о сјеверу и не зна, не могу пропустити, а да се не одазовем Улцињу, јер ме на то позива његова природа.

Груж, Дубровник, Херцег Нови и остале вароши нашег јадранског приморја, нијесу Бог зна какве јаче утиске на мене учиниле, поред наведеног и за то, што је Улцињ наше слободно српско земљиште, где Србин слободно дише, говори и пјева, те га треба пробудити из сна, а последе тога Улцињ и његово море свима ће се обилатим приходима одужити.

Нећу да се заносим изрекама старог класичног латинског језика, него ћу просто на просто српски рећи: „Прегоацу Бог помаже“. Цијелу причу свешћу на то: да Улцињане, остале вароши и грађанство у Краљевини замолим, да одмах

предузму кораке, те да Улцињ до године добије (ма и у малом) своје купалиште и један пансион.

За ово нас позива природа Улциња, позива нас то историско мјесто, позивају нас она непознати, који сада у улцињском мору и пијеску траже дијела, и због скупоће Улцињ је, може се рећи, напуштен. А зашто све тако да буде?! Зар поред свих љепота, здравствених прилика и улцињске луке, не позивају нас на рад и сумпоровити извори улцињског мора?

Не. Тако не смијемо дозволити да даље остане. Улцињ се треба подићи пинцијативом самих Улцињана на првом мјесту, иницијативом осталих вароши и грађана Краљевине.

Улцињ има своје ваљано грађанство, има свога љекара, своје чиновнике, свештенство и учитеље. Сви они скупа постоји су културних и хуманих установа, само енергије, усрђих је сигуран.

Ништа дакле лакше но образовати један одбор, сачинити статуте за подизање купалишта и пансиона, и за ову сврху и за сада потребно је не више од 100.000 перпера, подијелих на 5000 акција од по 20 перпера по комаду тако, да је у стању и насиромашнији грађанин као акционар, да припомогне ово подухеће, па да се до године све потребно ништалира, а онда, онда ће се Улцињ и његово море прегоацама — својим акционарима — достојно одужити, а дошње ставити у ред свјетских морских лежишта.

На посао Улцињани! На овај вас посао позива ваш Улцињ, ваше лијено море!

С. М. А.

Из народа

Пошта у Бару

Пишу нам из Бара:

Поштанске прилике у Старом Бару су веома неподесне за грађанство, а особито за странце. Марке се могу набављати једино у поштанској станици и то само онда кад је отворена. Деси ми се странац који у Ст. Бару баш у доба кад је станица затворена, не може да шље писмо, јер нема марка. Онег и да има марке, он не може писмо отпримити, јер нема поштанског сандучића, него, ако хоће да му писмо збиља из Ст. Бара крене, мора чекати док се поштанска станица отвори, ако већ међутим не би ме поштански чиновник смиливао те и прије узео писмо.

Према томе врло би добро било кад би се могле марке набављати изван поштанске станице, а тако исто да се одреди сандучић, у који би се писма, на и ноћу могла стављати.

С друге је стране онег жалосна чињеница што ми у Ст. Бару касно примамо пошту с Цетиња. У Бар стиже око 4½ сата по подне, док ми у Ст. Бар, који је удаљен само којих 5 км. од Бара, примамо тек другог дана.

Да би корисније за трговину, грађанство, па и за заводе и власти било, то је очевидно, јер примајући пошту у вече, у хитним пословима може се већ шљедећег дана упутити одговор и разна ријешења, чиме се све прибавља један цијели дан времена.

Надамо се, да ће се са надлежне стране учинити све, да би се побољшале ове наше поштанске прилике, јер држимо да су ове напомене потпуно умјесне.

Излет у Улцињ

Пишу нам из Бара:

За 15. о. м. одређени концерат наша музика није могла држати ушљед непредвиђених разлога, али излет у Улцињу заречен за 22. о. м. извршиће се сигурно. Дилегантско одјељење са шевачким и музичким хором приређује у Улцињу 21. о. м. (суботу) у вече на 8½ сати велику забаву с овим програмом:

„Народна химна“ и „Боја песма“, пјева мушки хор; Прерадовић: „Путник“, декламује г. Михаило Ђуровић; И. Бајић: „Што си тако жалостан“, соло, изводи г. Лувиђа Павловић уз пратњу хармонијума, виолине и кларинета; Ђорђевић: „Из песма „Ариф-Але-Зариф“, пјева мушки хор; Босилепац: „Ниванац и жена“ шаљиви соурлет, изводе г-ђа И. Пукић и г. Зеф Палокић уз пратњу хармонијума; „Онам онамо“, пјева мушки хор; Милошковић: „Спекуланти“, шаљиви варијететни комад, изводе друштвени дилеганти. Иза тога шљећи играчка уз свирку наше младе музике.

У недељу, шљедећи дан, музика ће објавити главне улцине Улциња и држати из одређеном заго простору концерат са бараним програмом.

Тако се пружила zgodna прилика нашим члановима и пријатељима из Бара, да посетије лијени Улцињ, а ту се проведе са поштованим грађанством и гостима уз хармоничке звуке наше песме и музике.

Надамо се, да ће се многи користити овом приликом и кренути пут убоавог Улциња, где ће заиста моћи свако уживати и разгледати лијену природу у најљепшем расположењу.

Само у случају изненадно ружног времена излет ће се одложити.

Разговор матера с дјецом

— Превео с руског Крсто П. Иванишевић, свршени богослов — (7)

Дужности према родитељима

Чти отца твоего и матер твою да благо ти будетъ и да долгодѣнъ будеш на земљи.

Пех. 20. 12.

Ја ћу говорити с вама, дјето моје, о напријатнијој вам дужности, о тој, коју ви тако радо извршуете. Иказивати родитељима поштовање заједно с љубављу и благодарношћу, — какво осјећање може бити силније у вама, каква дужност милија? Дајући нам ту дужност, Бог нам је хтио показати сву важност њеног извршавања; хтио нам је учинити да истовремено појмимо да, не покоравати се њој, значајно би не покоравати се самоме Богу.

Част, коју треба одавати оцу и маци, драги моји, садржи у себи многе дужности једнако важне и свете: поштовање, љубав, послушност, благодарност и стараше.

Ви сте дужни поштовати ваше родитеље зато, што им је Бог дао власт над вама и што ви од њих потпуно зависите. Ви сте их дужни поштовати и због њиховог искуства и годна и најпослије за то, што су они ваше прве старјешине. Њежност, коју вам указују ваши родитељи, њихова милост и вама, блиско и свакодневно њихово опхођење с вама никад не треба да вас доведе, дјето, до тога, да заборављате, да их поштујете: то поштовање к њима треба да се испољава у вашим поступцима и ријечима.

Понеке ријечи и опхођење могле би бити дозвољене само са себе равнима, а веома би неприлично било са старијима, нарочито с оцем или матером. Шта се мора мислити о дјетету, које себи непрестано допушта да се свађа са својим родитељима да на њихове опомене одговара са дрскошћу? Шта се мора помислити о дјетету, које не само дозвољава себи да унутрашње осуђује свога оца или матер, већ се шта више усуђује жалити на њих туђинама или својим друговима? У осталом искрена љубав, права њежност не треба да остају скривене у срцу или се објелодањују само ријечима; када веома љубе, онда увијеравају у томе не самим ријечима, већ се старају да то у ствари посвједоче.

Ваши родитељи вам, заиста, често доказују колико вас љубе и у исто вршете имате и доказа њихове њежности у сваком тренутку вашег живота. Докажите и ви њима вашу љубав, непрестаним страсовањем да им не учините неугодно, задовољите их неограниченом покорношћу њиховим наредбама.

Другом приликом ћемо подробиће говорити о послушности; а сад запамтите колико вам је она неопходна. Родитељи ваши су вас дужни васпитавати; исправљају ваше мане, замјенјајуће их добрим навикама; но како ће то они постићи, ако им се будете противили, ако непотпуно не покорите вољу вашу?

У броју ваших дужности према родитељима садржи се на исти начин најживља благодарност ономе, који вам је живот дао. С каквом год би се тачношћу старали испунити ту дужност, будите увијерени, да ћемо веома малим дијелом можете наградити ваше родитеље за све, што су они за вас урадили. Кад би ви знали колико сте њима и туђе проузроковали вашој доброј матери, колико је ноћи она будна провела поред ваше колијевке, како су велике биле њене патње за вријеме најмање ваше болести! Да сте видели само њене сузе, да сте чули њене молитве, кад сте бивали болестни! Заиста се може рећи, да сте још много дужни у вашем животу. Како он умиће усладити ваш живот!

Мати ваша вас, драги моји, васпитава, да би вам ошчија тешкоће у васловима вашим, она сама пазу на наше сладање. И онда, кад се стара да обогатите што бољи и паметнији, не заборавља ваша задовољства; сматра се срећном, кад сте ви весели. О, с каквом би усрдношћу требали да се старати о томе доброј матери! А међу тим, како вас се тешко приморати, дјето моје, да што више врате и да се старати, кад је мати ваша у послу, у занем, или болестна.

А отац ваш, дјето, и ако није непрестано с вама, а то је зато зато, што га послови обављају, стара се о вама не мање него ваша мати.

Отац у природи, својим трудом и заградом, прибавља срећна, зато су по-

